นวัตกรรมส่งเสริมการเรียนภูมิปัญญาอีสาน

*นายิกา เดิดขุนทด**

บทคัดย่อ

สังคมโลกปัจจุบันเป็นสังคมฐานความรู้ ห้องสมุดยุคใหม่ต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่สามารถทำให้ผู้รับบริการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้ได้ทุกรูปแบบ ส่งผลให้บทบาทของบรรณารักษ์ต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย โดยมุ่งเน้นบทบาทการเป็นเพื่อนคู่คิดทางความรู้ ด้วยการจัดการความรู้ให้ผู้รับบริการได้เข้าถึงความรู้ตามที่ต้องการภูมิปัญญาอีสานจัดเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นวัฒนธรรมชาวบ้านที่หยั่งรากลึกมานานและมีความสำคัญยิ่งต่อสังคมไทยที่ควรอนุรักษ์สืบสานไว้ มุมอีสานสนเทศ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้มีการจัดการความรู้ภูมิปัญญาอีสาน ด้วยการสร้างฐานข้อมูลอีสานสนเทศ โดยใช้โปรแกรม KnowledgebasePublisher ซึ่งเป็นนวัตกรรมใหม่เพื่อเผยแพร่และให้บริการ อันเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาอีสานเพื่อให้มีการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้นสืบไป

คำสำคัญ (Keywords)

นวัตกรรมห้องสมุด; การส่งเสริมการเรียนรู้; ฐานข้อมูล; ภูมิปัญญาอีสาน; ภูมิปัญญาท้องถิ่น

Innovation Promoting the Learning of E-saan Wisdom

Nayika Derdkhutod

Abstract

Global society is currently known as a knowledge-based society. Modern library has to change their role as the learning resources centre enabling users to gain access to all formats of information and knowledge. This affects the change in librarian role, especially the one as knowledge partner. To achieve this, knowledge management has played an important role and been employed to help users gain access to their needed knowledge.

E-Saan wisdom, as the local wisdom, has long been rooted as the local's culture. It has played a crucial role in Thai society and has been worth conserving. Realizing its importance, E-Sann Information Corner, the Instructional Resources Centre, Khon Kaen University, so far, has made an E-sarn wisdom knowledge management to promote the learning and increasing use of information of E-Saan wisdom by creating E-Saan information database made by KnowledgebasePublisher program, an innovation of information distribution and service.

---

* บรรณารักษ์ ชำนาญการ ระดับ 8 กลุ่มภารกิจส่งเสริมการเรียนรู้ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทนำ

สังคมโลกปัจจุบันเป็นสังคมฐานความรู้ ที่แข่งขันด้วยการสร้างนวัตกรรม เป็นปัจจัยหลักสำหรับนำมาใช้ขับเคลื่อนความอยู่ดีกินดีและความสุขของพลโลก ซึ่งการพัฒนานวัตกรรมต้องอาศัยความรู้ (วิจารณ์ พานิช, 2546:74) ห้องสมุดยุคใหม่ต้องเปลี่ยนแนวคิดจากแนวคิดเดิมที่เน้นการเป็นเจ้าของทรัพยากรสารสนเทศ (Ownership) มาสู่แนวคิดใหม่คือเน้นการเข้าถึง (Access) ทรัพยากรสารสนเทศ (Stueart, 1993) และปรับเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นศูนย์กลางในการจัดหา จัดเก็บ และให้บริการทรัพยากรสารสนเทศกลายมาเป็นศูนย์การเรียนรู้ (Learning Resources Center) ที่ให้ความรู้ทุกรูปแบบแก่ผู้รับบริการ ส่งผลให้บทบาทของบรรณารักษ์ในห้องสมุดยุคใหม่ต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย จากการที่ต้องทำหน้าที่หลักในการจัดหา วิเคราะห์หมวดหมู่ทำรายการ และให้บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าทรัพยากรสารสนเทศ มาเป็นเพื่อนคู่คิดทางความรู้ (Knowledge Partner) ด้วยการจัดการความรู้ให้แก่ผู้รับบริการที่สามารถขอรับบริการได้ทุกรูปแบบ ทุกที่ และทุกเวลา ซึ่งเป็นบทบาทใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์

ภูมิปัญญาอีสานจัดเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ก่อกำเนิด สั่งสม ปรับเปลี่ยนตามเหตุปัจจัย อยู่ในจิตใจ ระบบคิด พฤติกรรม ความเคยชินและความสันทัดจัดเจนที่เรียกเป็นองค์รวมว่า วัฒนธรรมของชาวบ้าน ซึ่งได้รับการทดสอบในชีวิตจริง ผ่านกาลเวลา สถานการณ์ และบริบททางเศรษฐกิจ สังคมที่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่เป็นนิจ ส่งผลให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายสิ่งหลายอย่างตกสมัยไปแล้ว แต่ก็ยังมีอีกหลายอย่างที่ยังคงอยู่หากแต่มีการปรับใช้ตามสถานการณ์แล้วงอกงามเติบโตต่อไป บางทีก็มีการผลิตซ้ำ หรือสร้างขึ้นใหม่เพื่อแก้ปัญหาในบริบทใหม่ในทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และการพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อม ฯลฯ กล่าวโดยรวมว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีเกิดดับ ปรับเปลี่ยน เรียนรู้ใหม่ และงอกงามอยู่เสมอ เมื่อเป็นเช่นนี้การจัดการเพื่อนำเอาภูมิปัญญาที่คนในสังคมรู้และเข้าใจมาใช้ให้เกิดประโยชนมากที่สุด จึงต้องมียุทธศาสตร์และอุบายหลายอย่างในความคิดและการกระทำที่แตกต่างจากความรู้ทั่วไป (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2546: (7)-(8)) โดยฐานคิดดังกล่าวนี้ เป็นปัญหาที่ท้าทายให้เราแสวงหาวิธีการจัดการที่เหมาะสม เพื่อนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้นสืบไป

มุมอีสานสนเทศ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้มีการส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาอีสาน ด้วยการพัฒนาฐานข้อมูลอีสานสนเทศ โดยใช้โปรแกรม KnowledgebasePublisher ซึ่งเป็นนวัตกรรมใหม่ในการส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาอีสานเพื่อส่งเสริมให้มีการนำภูมิปัญญามาใช้ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้นตามบทบาทของบรรณารักษ์ผู้ให้บริการข้อมูลท้องถิ่นที่ต้องเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ปัจจุบัน (นายิกา เดิดขุนทด, 2548: 63-74)

เนื้อหาที่จะกล่าวต่อไปในบทความนี้ กล่าวถึงขั้นตอนและวิธีการดำเนินการสร้างฐานข้อมูลอีสานสนเทศโดยการนำโปรแกรม KnowledgebasePublisher มาประยุกต์ใช้งาน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบรรณารักษ์และนักเอกสารสนเทศที่ให้บริการข้อมูลท้องถิ่นและส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมต่อไป

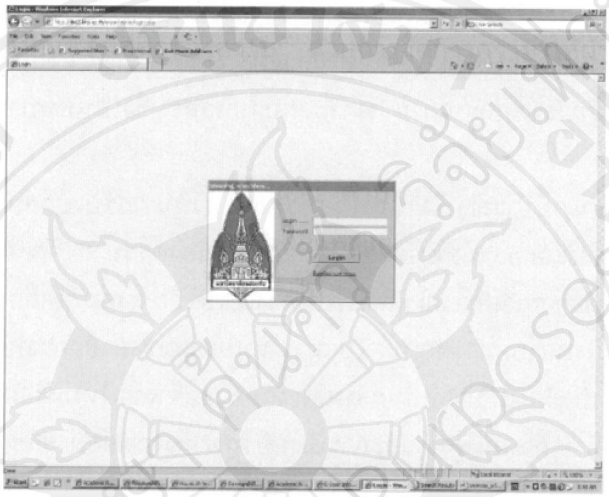
การพัฒนาฐานข้อมูลอีสานสนเทศ

มุมอีสานสนเทศ สำนักวิทยบริการได้นำโปรแกรม KnowledgebasePublisher ซึ่งเป็นโปรแกรมฟรีแวร์สำหรับสร้างฐานข้อมูลความรู้ และฐานข้อมูลคำถามที่พบบ่อย (Frequency Ask Question : FAQ) มาประยุกต์ใช้ในงานพัฒนาฐานข้อมูลอีสานสนเทศ เนื่องจากพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นโปรแกรมที่สามารถสร้างหมวดหมู่และรายการสารสนเทศได้ไม่จำกัด จัดการฐานข้อมูลง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน และสืบค้นได้สะดวกและรวดเร็ว

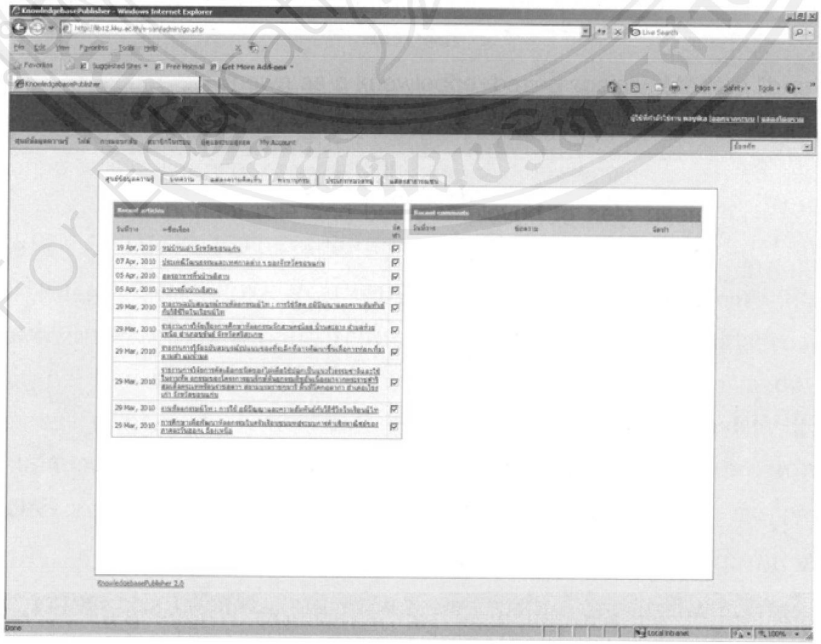
ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ

1. ผู้ปฏิบัติงานรวบรวมข้อมูล ศึกษาค้นคว้าจากทรัพยากรสารสนเทศภายในห้องสมุด เว็บไซต์ แหล่งสารสนเทศต่างๆ หรือเก็บรวบรวมข้อมูล/ความรู้จากภาคสนาม แล้วนำมาเรียบเรียงเขียนบทความขึ้นใหม่ โดยมีการอ้างอิงเอกสารหรือแหล่งที่มาของข้อมูลตามแบบ APA ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 หรือหากเรื่องใดไม่สามารถเขียนเป็นบทความได้ ให้สรุปเป็นเรื่องย่อ (Summary)

2. นำบทความหรือเรื่องย่อมาบันทึกลงในฐานข้อมูล โดยสามารถเข้าใช้งานฐานข้อมูลดังกล่าว ได้ที่ URL: http://lib12.kku.ac.th/e-san/admin หน้าจอจะปรากฏให้ใส่ Login และ Password เพื่อเข้าสู่ระบบงาน ดังนี้

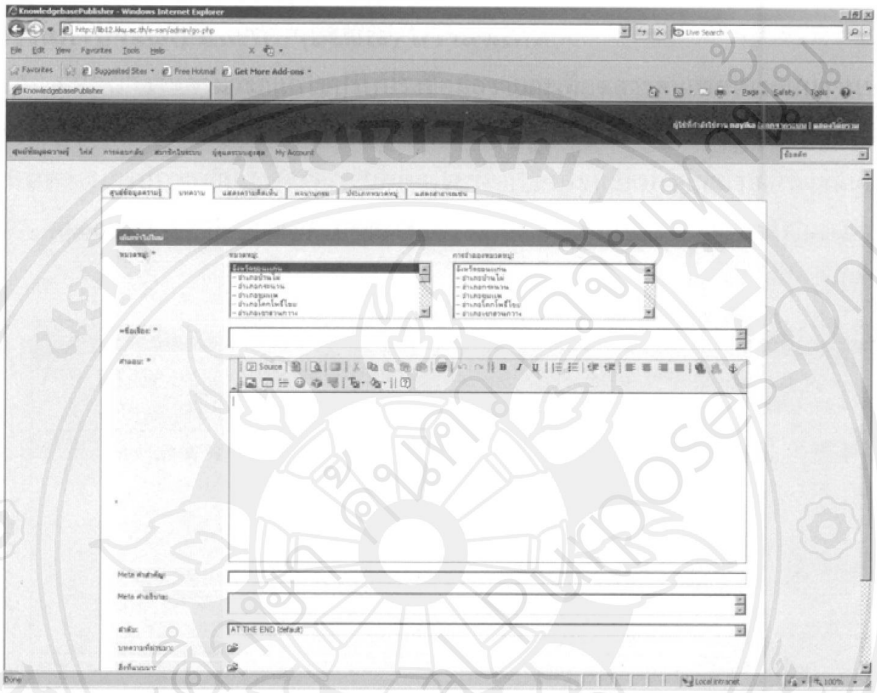
เมื่อใส่ Login และ Password ถูกต้อง จะเข้าสู่หน้าเมนูหลักของโปรแกรม ซึ่งจะปรากฏเขตข้อมูลต่างๆ ประกอบด้วย ศูนย์ข้อมูลความรู้ บทความ แสดงความคิดเห็น พจนานุกรม ประเภทหมวดหมู่ แสดงสาธารณชน โดยในหน้านี้จะแสดงข้อมูลชื่อเรื่องบทความล่าสุดที่ได้บันทึกไว้แล้วบนหน้าจอ จำนวน 10 บทความ ดังนี้

ผู้ปฏิบัติงานสามารถใช้งานฐานข้อมูล ได้ดังต่อไปนี้

1. การเพิ่มรายการใหม่

ในการเพิ่มรายการใหม่เข้าในระบบฐานข้อมูลอีสานสนเทศ เลือกปุ่ม **บทความ** แล้วคลิกที่ **เพิ่มเข้าไปใหม่** จะปรากฏหน้าจอต่อไปดังนี้

เลือกหมวดหมู่และการจำลองหมวดหมู่เนื้อหาตามที่ผู้ดูแลระบบได้กำหนดไว้แล้วในระบบ ตั้งชื่อเรื่องบทความบันทึกรายละเอียดและเนื้อหาของบทความ หลังจากนั้นกำหนดคำสำคัญ กำหนดคำอธิบาย เพื่อให้สามารถสืบค้นได้และใช้เป็นคำสืบค้นต่อไป เมื่อบันทึกรายละเอียดสารสนเทศครบทุกหน่วยข้อมูลย่อยแล้วคลิก **ตกลง**

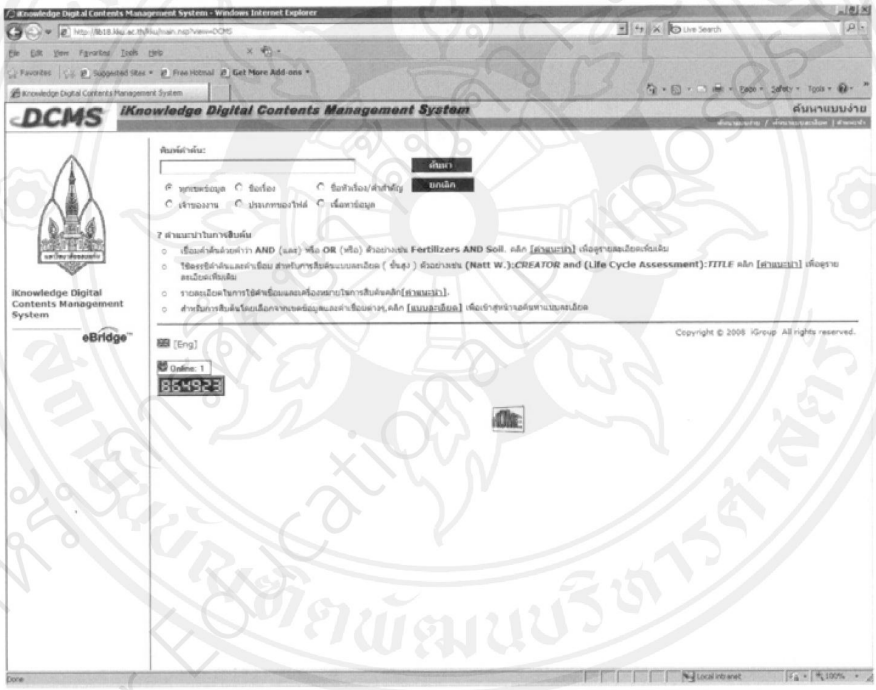
2. การเชื่อมโยงข้อมูลกับสารสนเทศอื่นหรือกับแหล่งสารสนเทศอื่น (Link)

ผู้ปฏิบัติงานสามารถเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลอีสานสนเทศกับสารสนเทศอื่นหรือกับแหล่งสารสนเทศอื่น (Link) ได้ดังนี้

2.1 กรณีต้องการเชื่อมโยงกับแหล่งสารสนเทศอื่นบนอินเทอร์เน็ตหรือเว็บไซต์ ให้แถบสี (Highlight) URL ที่ต้องการเชื่อมโยง แล้วคลิกขวาเพื่อคัดลอก (Copy) URL ของแหล่งสารสนเทศที่ต้องการ จากนั้นนำมาวาง (Paste) ในหน้าที่เป็นเนื้อหาในระบบฐานข้อมูลอีสานสนเทศ กดปุ่ม Ctrl+X เพื่อตัดข้อความที่เป็นที่อยู่ของ URL ของแหล่งสารสนเทศที่ต้องการ ตั้งชื่อเรื่องที่ต้องการเชื่อมโยง (กรณีเนื้อหาเป็นภาษาไทยให้ตั้งชื่อเรื่องเป็นภาษาไทย กรณีเนื้อหาเป็นภาษาอังกฤษให้ตั้งชื่อเรื่องเป็นภาษาอังกฤษ) จากนั้นให้แถบสี ชื่อเรื่องที่ต้องการทำเชื่อมโยง (Link) นำเมาส์ไปวางไว้ที่ปุ่มที่มีสัญลักษณ์ลิงก์ (คล้ายลูกโลก) จะปรากฏข้อความว่า แทรก/แก้ไข, ลิงก์ (Insert/Edit, Link) แล้วคลิก จะปรากฏหน้าจอ Link-Webpage Dialog ให้วาง URL ของแหล่งสารสนเทศที่ต้องการเชื่อมโยง โดยกดปุ่ม Ctrl+ V เพื่อวางที่อยู่ของ URL ที่ต้องการลงในระบบฐานข้อมูลอีสานสนเทศ จากนั้นเลือกปุ่มการเปิดหน้าจอ (Target) แล้วเลือกเปิดหน้าจอใหม่ (Target New Window (_blank)) แล้วคลิกตกลง (OK)

2.2 กรณีต้องการเชื่อมโยงกับสื่อมัลติมีเดีย (Multimedia) รูปภาพ (Picture) และเอกสารเวิร์ด (Microsoft Word) สำหรับเอกสารเวิร์ด ให้จัดการแปลงเป็นเอกสารพีดีเอฟ (PDF file) เสียก่อน (ควรตั้งชื่อไฟล์หรือโฟลเดอร์เป็นภาษาอังกฤษ) จากนั้นให้แถบสีข้อความที่ต้องการเชื่อมโยง **คลิก** สัญลักษณ์ลิงก์เพื่อเชื่อมโยงไฟล์หรือโฟลเดอร์ โดยเลือกคลิกที่ปุ่ม Upload จากนั้น Browse เพื่อเลือกไฟล์หรือโฟลเดอร์ที่ต้องการเชื่อมโยง แล้วคลิก **ตกลง** หลังจากนั้นกำหนดหมวดหมู่ตามเนื้อหา และกำหนดคำสำคัญที่จะใช้ในการสืบค้นต่อไป แล้วคลิก **ตกลง**

2.3 กรณีต้องการเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลคลังปัญญามหาวิทยาลัยขอนแก่นที่เป็นรายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงานการค้นคว้าอิสระ บทความวิชาการที่บุคลากรมหาวิทยาลัยฯ สร้างสรรค์ผลงานขึ้น ให้เข้าใช้ฐานข้อมูลคลังปัญญามหาวิทยาลัยขอนแก่นที่หน้าเว็บไซต์สำนักวิทยบริการ เข้าทางเลือก **ฐานข้อมูล E-Thesis** แล้วคลิก หน้าจอจะปรากฏข้อมูลแนะนำการใช้ฐานข้อมูลต่าง ๆ จะสังเกตเห็นว่าฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ /การค้นคว้าอิสระ/งานวิจัย/วารสาร (KKU Thai Theses) อยู่รายการแรกของหน้าจอ คลิกที่ **http://lib18.kku.ac.th** เพื่อเข้าใช้งานฐานข้อมูลดังกล่าว จะปรากฏหน้าจอดังนี้

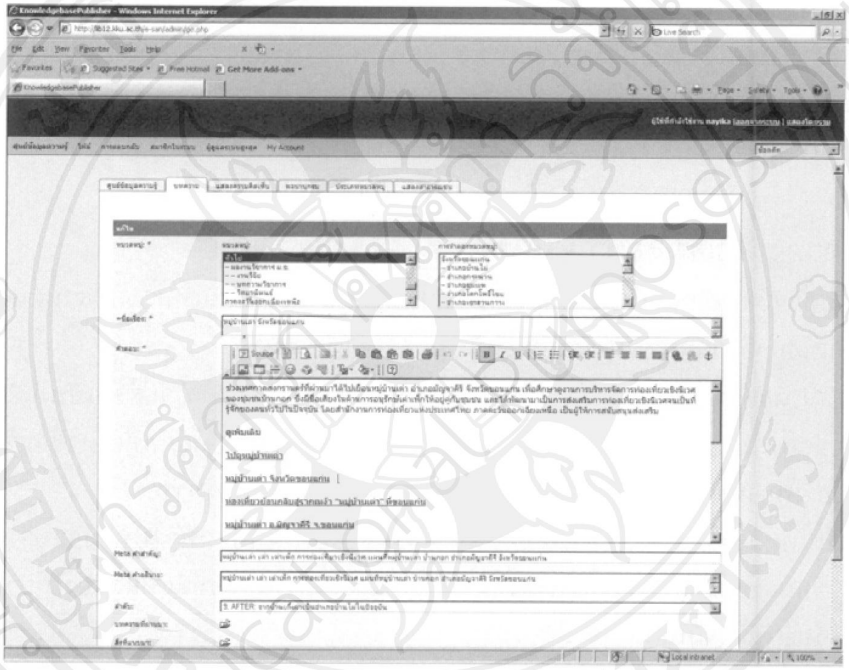
สืบค้นเรื่องที่ต้องการ โดยพิมพ์คำสำคัญของเรื่องที่ต้องการสืบค้น หากรายการที่ต้องการสืบค้นไม่ใช่เจ้าของงาน (Author) หรือ ชื่อเรื่อง (Title) ให้เลือกค้นหาทุกเขตข้อมูล แล้วพิจารณาทีละรายการ เลือกคัดสรรเฉพาะผลงานทางวิชาการที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาอีสานที่กำหนดไว้ 11 หมวดหมู่ ดังนี้ 1) เกษตรกรรม 2) อุตสาหกรรมและหัตถกรรม 3) การแพทย์แผนไทย 4) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5) กองทุนและธุรกิจชุมชน 6) สวัสดิการ 7) ศิลปกรรม 8) ภาษาและวรรณกรรม 9) ปรัชญา ศาสนา และประเพณี 10) โภชนาการ และ 11) ทั่วไป

หลังจากที่พิจารณาคัดสรรแล้ว รายการใดที่ต้องการเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลอีสานสนเทศ ให้ดำเนินการเพิ่มรายการใหม่ตามลำดับขั้นตอน ตามข้อ 1 คัดลอกชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ /การค้นคว้าอิสระ/งานวิจัย/บทความวารสาร

นำมาวางไว้ที่เขตข้อมูลชื่อเรื่อง หลังจากนั้นพิมพ์รายการบรรณานุกรมตามแบบ APA 6thed. ที่เขตข้อมูลเนื้อหาเสร็จแล้วดำเนินการเชื่อมโยงข้อมูลที่เป็นบทคัดย่อผลงาน (หากไม่มีบทคัดย่อ ให้ใช้หน้าสารบัญแทน กรณีที่เป็นรายงานการวิจัย หรือใช้บทความฉบับเต็มแทน กรณีที่เป็นบทความวิชาการ) ตามลำดับขั้นตอนเช่นเดียวกับการเชื่อมโยงกับแหล่งสารสนเทศอื่นบนอินเทอร์เน็ต ตามข้อ 2 หลังจากนั้นกำหนดหมวดหมู่ตามเนื้อหาและประเภทของเอกสาร กำหนดคำสำคัญที่จะใช้ในการสืบค้นต่อไป

3. การแก้ไข (Edit) และลบ (Delete) สารสนเทศ

3.1 ผู้ปฏิบัติงานสามารถแก้ไขปรับปรุงข้อมูลรายละเอียดสารสนเทศในระบบฐานข้อมูลได้ทุกรายการ โดยเลือกที่ช่อง **การกระทำ** ถ้าเป็นการแก้ไขรายการให้คลิกที่ **รูปแปรง** จะปรากฏข้อความว่า **แก้ไข** เมื่อแก้ไขเรียบร้อยแล้วคลิก **ตกลง** ระบบจะทำการบันทึกรายการที่แก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้วลงในฐานข้อมูล

3.2 ในกรณีที่ผู้ปฏิบัติงานต้องการลบรายการสารสนเทศออกจากฐานข้อมูล สามารถลบได้โดยเลือกคลิกที่เครื่องหมายกากบาทในช่องการกระทำ จะปรากฏข้อความว่า **ลบ**ระบบจะทำการเตือนให้ยืนยันการลบทุกครั้ง เพื่อป้องกันการลบข้อมูลผิดพลาด ถ้าต้องการลบรายการสารสนเทศออกจากระบบให้คลิก **ตกลง** ถ้าต้องการยกเลิกการลบให้คลิก **ยกเลิก**

4. การตรวจสอบรายการซ้ำ

ผู้ปฏิบัติงานสามารถตรวจสอบสารสนเทศใหม่ที่จะนำลงฐานข้อมูลว่าซ้ำกับรายการสารสนเทศที่มีในฐานข้อมูลแล้วหรือไม่ โดยสามารถสืบค้นรายการในฐานข้อมูลอีสานสนเทศได้โดยไม่ต้องออกจากระบบ ซึ่งสามารถใช้ทางเลือกสองทางเลือก ดังนี้

4.1 กรณีที่ทราบชื่อเรื่อง สามารถเลือกใช้ทางเลือกที่หน้าบทความ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องที่ต้องการค้นหาลงไป แล้วคลิกที่สัญลักษณ์ไป (>) หน้าจอจะแสดงผลลัพธ์การสืบค้น

4.2 เลือกคลิกที่ปุ่มแสดง **สาธารณชน** สามารถสืบค้นได้ 2 วิธี ดังนี้คือ

วิธีแรก สืบค้นตามหมวดหมู่ เลือกค้นหาหมวดหมู่ของรายการสารสนเทศที่ต้องการสืบค้นลงในช่อง Browse by category แล้วไล่เรียงค้นหาหมวดหมู่ที่ต้องการ คลิกหมวดหมู่ที่ต้องการระบบจะทำการค้นหาหมวดหมู่ที่ต้องการโดยอัตโนมัติ

วิธีที่สอง เลือกค้นหาแบบเจาะจง คลิกที่ปุ่ม **ค้นหาแบบเจาะจง** พิมพ์คำสำคัญที่ต้องการสืบค้นลงเขตข้อมูล **คำสำคัญ** พิมพ์คำสำคัญที่ต้องการค้นหา คลิกที่ เลือกค้นเฉพาะ **Articles (เฉพาะคำค้นเท่านั้น)** แล้วคลิกที่ปุ่ม **ค้นหา** หน้าจอจะแสดงผลลัพธ์การสืบค้น (Search Results) ตรวจสอบรายการสารสนเทศที่มีในฐานข้อมูลว่าซ้ำกับสารสนเทศใหม่ที่จะนำลงฐานข้อมูลหรือไม่ หากพบว่าไม่ซ้ำ ให้เริ่มทำรายการใหม่ โดยดำเนินการบันทึกลงฐานข้อมูลตามข้อ 1-3

5. การออกจากระบบ

เมื่อใช้งานระบบฐานข้อมูลและเว็บท่าอีสานสนเทศเรียบร้อยแล้ว ต้องทำการออกจากระบบทุกครั้ง โดยคลิกที่ **ออกจากระบบ** เป็นอันจบการทำงานในระบบอย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้บุคคลอื่นเข้าใช้ระบบฐานข้อมูลซึ่งอาจทำให้เกิดความเสียหายต่อข้อมูลในฐานข้อมูลได้

การสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลอีสานสนเทศ

เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้รับบริการในการสืบค้นข้อมูลและสารสนเทศ มุมอีสานสนเทศ ได้แบ่งหมวดหมู่เนื้อหาวิชาของฐานข้อมูลอีสานสนเทศออกเป็น ดังนี้

1. แบ่งตามเนื้อหาภูมิปัญญาอีสาน เป็น 11 หมวดใหญ่ ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2 ภายใต้หมวดหมู่ใหญ่ได้แบ่งหมวดหมู่ย่อยตามประเภทผลงานทางวิชาการของมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาอีสาน ได้แก่ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์/รายงานการค้นคว้าอิสระ และบทความวิชาการ

2. แบ่งเป็นหมวดทั่วไป สำหรับข้อมูลและสารสนเทศที่มีเนื้อหาทั่วไปที่ไม่สามารถจัดเข้าหมวดหมู่ภูมิปัญญาได้ เช่น ข้อมูลทั่วไปของจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และข้อมูลอื่น ๆ ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น

3. แบ่งตามภูมิศาสตร์ โดยแบ่งออกเป็น 19 หมวดหมู่ใหญ่ตามชื่อจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และโดยเฉพาะหมวดจังหวัดขอนแก่น ภายใต้หมวดหมู่ใหญ่ได้แบ่งหมวดหมู่ย่อยตามชื่ออำเภอในเขตการปกครองของจังหวัดขอนแก่นด้วย

วิธีการสืบค้นสารสนเทศจากฐานข้อมูลอีสานสนเทศ

ผู้รับบริการสามารถสืบค้นรายการในฐานข้อมูลอีสานสนเทศได้ โดยคลิกที่ปุ่ม ***แสดงสาธารณชน*** สามารถสืบค้นได้ 2 ทางเลือก ดังนี้

ทางเลือกที่หนึ่ง สืบค้นตามหมวดหมู่ เลือกค้นหาหมวดหมู่ของรายการสารสนเทศที่ต้องการสืบค้นลงในช่อง Browse by category แล้วไล่เลียงค้นหาหมวดหมู่ที่ต้องการ ซึ่งจะปรากฏทั้งหมวดหมู่ใหญ่และหมวดหมู่ย่อย ให้เลือกคลิกหมวดหมู่ที่ตรงกับความต้องการมากที่สุด ระบบจะทำการค้นหาหมวดหมู่ที่ต้องการและแสดงผลลัพธ์การสืบค้น (Search results) โดยอัตโนมัติ

ทางเลือกที่สอง เลือกค้นหาแบบเจาะจง คลิกที่ปุ่ม "ค้นหาแบบเจาะจง" พิมพ์คำสำคัญที่ต้องการสืบค้นลงที่เขตข้อมูลคำสำคัญ คลิกที่ **เลือกค้นเฉพาะ Articles (เฉพาะคำค้นเท่านั้น)** แล้วคลิกที่ปุ่ม "ค้นหา" หน้าจอจะแสดงผลลัพธ์การสืบค้นให้โดยอัตโนมัติ

อภิปรายผล

โปรแกรม KnowledgebasePublisher เป็นโปรแกรมฟรีแวร์ เหมาะสำหรับพัฒนาฐานข้อมูลความรู้ และฐานข้อมูลคำถามที่พบบ่อย บรรณารักษ์สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการความรู้ให้กับผู้รับบริการได้ จากประสบการณ์ที่ดำเนินการมาพบว่า โปรแกรมนี้มีข้อดีคือ เป็นโปรแกรมที่สามารถติดตั้งได้ง่าย สามารถประยุกต์ใช้งานได้ทั้งบนระบบปฏิบัติการ Windows และ Linux สร้างหมวดหมู่และรายการสารสนเทศได้ไม่จำกัด จัดการฐานข้อมูลง่ายโดยผู้ปฏิบัติงานไม่จำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานในการใช้คำสั่ง Html มาก่อน การใช้งานไม่ยุ่งยากซับซ้อน และสืบค้นได้สะดวกและรวดเร็ว แต่มีข้อเสีย คือ เนื่องจากโปรแกรมนี้เป็นโปรแกรมของต่างประเทศที่มีเมนูและคำอธิบายต่าง ๆ เป็นภาษาอังกฤษยังไม่มีคู่มือการใช้งานเป็นภาษาไทยการสืบค้นข้อมูลยังเป็นปัญหาที่ไม่สามารถสืบค้นได้ทุกเขตข้อมูล เพียงสืบค้นได้เป็นบางส่วนเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

ควรได้มีการศึกษาวิธีการใช้งานโปรแกรมนี้ทุกคำสั่งให้ถ่องแท้ พัฒนาคำสั่งของโปรแกรมให้เป็นเมนูภาษาไทย และมีการศึกษาพัฒนาโปรแกรมอย่างต่อเนื่องเพื่อการใช้งานที่สมบูรณ์ต่อไป

การจัดบริการของมุมอีสานสนเทศ

ขอบเขตความรับผิดชอบ

มุมอีสานสนเทศ สำนักวิทยบริการ มีขอบเขตความรับผิดชอบคือ ทำหน้าที่สำรวจ รวบรวม ให้บริการชี้แหล่งสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน เชื่อมโยงข้อมูล (Link) กับเครือข่ายสารสนเทศอื่นๆ ผ่านทางเว็บท่า (Web Potal) และให้บริการสารสนเทศเฉพาะทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสานเพื่อการส่งเสริมและการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือแก่ผู้รับบริการ

นอกจากนี้ ยังดำเนินงานด้านประสานงานและร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ตลอดจนคณะทำงานข้อมูลท้องถิ่น ข่ายงานห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค (PULINET) เพื่อให้ได้ข้อมูล/สารสนเทศ/ความรู้ที่ทันสมัยด้านภูมิปัญญาอีสานเพื่อนำมาให้บริการสารสนเทศแก่ผู้รับบริการทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เช่น อาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ นักศึกษา นักอุตสาหกรรม และนักธุรกิจ ฯลฯ

วัน-เวลาให้บริการ

ผู้รับบริการสามารถใช้บริการสืบค้นข้อมูลทางออนไลน์ได้ตลอด 24 ชั่วโมง ยกเว้นการติดต่อบรรณารักษ์ด้วยตนเอง ให้บริการเฉพาะวัน-เวลาราชการ สำหรับวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ปิดบริการ

ประเภทของสารสนเทศที่ให้บริการ

ให้บริการสารสนเทศในรูปแบบสื่อดิจิทัลที่มีปรากฏอยู่ในฐานข้อมูลอีสานสนเทศ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ผู้รับบริการสามารถสืบค้นได้ที่ http://lib12.kku.ac.th/e-san หรือที่หน้าเว็บไซต์สำนักวิทยบริการ ที่ช่องทางสืบค้น **อีสานสนเทศ**

ลักษณะการให้บริการ

เป็นคอลเล็คชั่นพิเศษ (Special collection) ให้บริการสารสนเทศที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วยบริการดังต่อไปนี้

1. บริการชี้แหล่งสารสนเทศภูมิปัญญาอีสานและอีสานศึกษา
2. บริการฐานข้อมูลความรู้/ภูมิปัญญาอีสาน
3. บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า ผู้รับบริการสามารถติดต่อสอบถามได้ด้วยตนเองหรือผ่านบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าทางออนไลน์ โดยเข้าใช้บริการได้ที่ช่องทาง ***"สอบถามบรรณารักษ์"*** ในหน้าโฮมเพจอีสานสนเทศ

บทสรุป

มุมอีสานสนเทศ ได้จัดบริการอิเล็กทรอนิกส์ (E-service) เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาอีสาน ด้วยการพัฒนาฐานข้อมูลอีสานสนเทศ โดยใช้โปรแกรม KnowledgebasePublisher ซึ่งเป็นนวัตกรรมใหม่ในการส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาอีสานเพื่อส่งเสริมให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น ตามบทบาทของบรรณารักษ์ผู้ให้บริการข้อมูลท้องถิ่นที่ต้องเปลี่ยนแปลงเป็นเพื่อนคู่คิดทางความรู้ ด้วยการจัดการความรู้ให้แก่ผู้รับบริการที่สามารถขอรับบริการได้ทุกรูปแบบ ทุกที่ และทุกเวลา ซึ่งเป็นบทบาทใหม่ของบรรณารักษ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์

เอกสารอ้างอิง

เซอร์บิตดอทคอม. (_2546-2553: ออนไลน์). **KnowledgebasePublisher : การสร้างฐานความรู้.** ค้นข้อมูลวันที่ 1 เมษายน2553 จาก http://xirbit.com/html/articles/kbinstall.html

นายิกา เดิดขุนทด. (2548). บุคลากรและการพัฒนาบุคลากรงานข้อมูลท้องถิ่นในห้องสมุดมหาวิทยาลัย. **อินฟอร์เมชั่น** 12, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม), 63-74.

วิจารณ์ พานิช. (2546). การจัดการความรู้, **ในภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้.** หน้า 74-101 กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

เอกวิทย์ ณ ถลาง และคนอื่น ๆ. (2546). **ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้.** กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

Double Jade LLC. (_2010: ออนไลน์). **What is KBPublisher.** ค้นข้อมูลวันที่ 1 เมษายน 2553 จาก http://www.kbpublisher.com/

Stueart, Robert D. (1993). Library and information education at the crossroads. **Asian Libraries** 3, 4 (December), 15-22.

❐ ❐ ❐